

La Universitat presenta a La Nau la major retrospectiva sobre l'artista i cantant Miguel de Molina

L'exposició 'Miguel de Molina: Yo quiero ser diferente', produïda per la Universitat de València i la Fundació Miguel de Molina, dona a conèixer la vida i l'art d'avantguarda d'aquesta gran figura de la cultura espanyola, des dels seus inicis als anys trenta a Madrid fins a la seua retirada dels escenaris l'any 1960, a Buenos Aires, on va viure exiliat i va morir. Intèrpret excepcional, el "Rei de la copla" va revolucionar el món de les arts escèniques i continua sent un referent per a molts contemporanis.

L'exposició s'ha presentat aquest matí en una roda de premsa en el Centre Cultural La Nau que ha comptat amb les intervencions d'Ester Alba, vicerectora de Cultura i Societat; Alejandro Salade, director de la Fundació Miguel de Molina i nebot net de l'autor i les comissàries de l'exposició: Stéphanie Demange (Université de Toulon) i Laurie-Anne Laget (Université de Sorbonne). Es podrà visitar a la Sala Acadèmia des del 30 de juny fins al 26 d'octubre. La inauguració oficial per al públic serà aquesta vesprada a les 19 hores i comptarà amb la presència de Francis Montesinos, dissenyador, i la cantant Clara Montes, que interpretarà un repertori dedicat a Miguel de Molina, a les 22 hores, en el Claustre de la Universitat en el marc del Festival de Serenates.

Segons els responsables, és la major retrospectiva realitzada a Espanya fins ara, amb materials inèdits, sobretot els recollits en la secció de València, lloc de contrastos: on l'artista va triomfar i també va ser represaliat. "Espanya no coneix suficientment la figura de Miguel de Molina. Era un artista polièdric, un artista total, un avançat en la seua època que a més de cantar cobla, abordava tots els aspectes dels seus espectacles, el ball, l'escenografia i fins a qüestions de màrqueting", ha apuntat el seu nebot-net, que porta més de dos dècades reunint tot este material.

La vicerectora de Cultura i Societat, Ester Alba, ha apuntat que esta exposició s'inscriu en un programa d'exposicions sobre el compromís que la Universitat de València, com a universitat pública, té amb els drets humans, la igualtat, la justícia i la inclusió social. En total es realitzaran cinc exposicions en el marc del programa 'El valor de la diversitat: art, restitució i memòria'. I, en concret, esta exposició reivindica una figura artística rellevant de l'exili republicà espanyol, Miguel de Molina, període en el qual la Universitat de València ha constituït una càtedra juntament amb l'Ateneu Espanyol de Mèxic, que va reunir la setmana passada a La Nau en unes jornades a mig centenar de persones, entre familiars d'exiliats i especialistes procedents de Mèxic i de la UV.

Més enllà de la imatge en el mut de la cobla, molt present en l'imaginari col·lectiu, l'originalitat de Miguel de Molina (Màlaga, 1908 - Buenos Aires, 1993) radica en la seua concepció plural de la creació artística: Molina, cantant de cobles i ballador de l'anomenat en aquella època com "art gitano", també va imprimir el seu segell en tota la dimensió artística dels seus espectacles, en ser alhora coreògraf, escenògraf, dissenyador de vestuari i arranjador, i en controlar personalment la seua producció i comercialització. Així mateix, el seu arxiu revela que va ser un poeta, novel·lista i diarista d'una gran envergadura intel·lectual.

L'exposició de materials procedents del llegat de la Fundació Miguel de Molina (correspondència, escrits, fotografies, partitures, vestuari escènic, dissenys d'escenografia) és un testimoniatge de la riquesa de la seua labor creativa i un homenatge a un artista reprimit pel règim franquista per la seua orientació política i sexual.

Per a això, la mostra ofereix elements de contextualització biogràfica, artística i històrica del personatge. Prossegueix amb un recorregut per la seua trajectòria a través de nombroses peces originals del llegat (cartells de teatre i cinema, figurines, la col·lecció de bruses, vestits, botes i complements que van fer història), que conviden a (re)descobrir les múltiples facetes creatives de l'artista (el Molina ballarí, escenògraf, dissenyador o actor), la seua intensa vida social i l'admiració que va suscitar entre els seus contemporanis (fotografies autografiades, pàgines emmarcades del Llibre d'or de l'artista).

Aquesta exposició està estructurada en set seccions o àrees temàtiques. La primera és 'Vestuari de disseny', que el propi artista confeccionava com les seues bruses i altres peces de vestuari; la segona secció es dedica a la seua labor en l'escenografia, amb el disseny dels seus propis espectacles. La tercera es dedica a València, ciutat i regió de contrastos per a l'artista, ja que, l'any 30 va triomfar, però va ser represaliat durant els anys 39 i 40 (va estar detingut a Bunyol, ciutat de la qual és fill predilecte, i va tindre una vinculació amb Ontinyent, on visitava un hospital militar de mutilats de la guerra). Després de la prohibició d'actuar per part del règim franquista, l'any 1942, s'exilià a l'Argentina i, al 57, torna a València i torna a triomfar. La seua mare havia mort deu anys abans, a València, l'any 1947, al pis del carrer Císcar 41 de València on residia, i molt d'aquest material es pot veure en aquesta secció.

En les seues memòries va escriure que va ser "possiblement la ciutat d'Espanya a la qual més dec artísticament i on es produiria la meua verdadera consagració". València va ser el teatre dels seus primers èxits, un refugi en moments de dissort, un punt d'ancoratge familiar i una font d'inspiració artística, i Molina la va homenatjar repetides vegades des de la distància. Es dedica un espai propi a este tema, amb documentació variada exposada en vitrines, que completen la proposta expositiva.

La quarta secció es basa en el paper que Miguel de Molina va tindre al cinema, participant en diversos curts i pel·lícules; la quinta destaca el seu paper com ballarí i coreògraf. La sexta secció es dedica als testimoniats gràfics d'una època, figures amb la qual va coincidir i que admirava, entre els quals destaquen artistes com Lola Flores, Sara Montiel, Joan Manuel Serrat i el torero Manolete; en la setèima incorpora les fulles del qual va ser 'Llibre d'Or' de Miguel

de Molina, en el qual hi ha dedicatòries de poetes com Rafael Alberti (1902-1999, El Puerto de Santa María), qui li va fer un poema dibuixat. També d'altres autors com Javier López de la Serna i fins i tot en la primera pàgina d'eixe llibre hi hagué, en el seu moment, una firma de Federico García Lorca que, segons relata Alejandro Sadade, “el seu oncle es va penedir d'haver esborrat amb una fulla d'afaitar, encara que ho va fer seguint el consell de persones pròximes, per a no comprometre la seua seguretat durant la postguerra”. En l'exposició, eixa fulla ha sigut muntada en suspensió perquè, a contrallum, es puga apreciar que allí hi hagué una firma.

Aquesta exposició compta amb la col·laboració de la Generalitat Valenciana, Casa de Velázquez, Sorbonne Université, Université de Toulon, IUF i l'Institut Universitaire de France.

València, 30 de juny de 2025

La Universitat presenta en La Nau la mayor retrospectiva sobre el artista y cantante Miguel de Molina

La exposición ‘Miguel de Molina: Yo quiero ser diferente’, producida por la Universitat de València y la Fundación Miguel de Molina, da a conocer la vida y el arte de vanguardia de esta gran figura de la cultura española, desde sus inicios en treinta a Madrid hasta su retirada de los escenarios en 1960, en Buenos Aires, donde vivió exiliado y murió. Intérprete excepcional, el ‘Rey de la copla’ revolucionó el mundo de las artes escénicas y continúa siendo un referente para muchos contemporáneos.

La exposición se ha presentado esta mañana en una rueda de prensa en el Centre Cultural La Nau que ha contado con las intervenciones de Ester Alba, vicerrectora de Cultura y Sociedad; también destacan: Alejandro Salade, director de la Fundación Miguel de Molina y sobrino nieto del autor y las comisarias de la exposición: Stéphanie Demange (Université de Toulon) y Laurie-Anne Laget (Université de Sorbonne). Se podrá visitar en la Sala Acadèmia desde el 30 de junio hasta el 26 de octubre. La inauguración oficial para el público será esa misma tarde a las 19 horas y contará con la presencia de Francis Montesinos, diseñador, y la cantaora Clara Montes, que interpretará un repertorio dedicado a Miguel de Molina, a las 22 horas en el Claustro de la Universitat en el marco del Festival de Serenates.

Según los responsables, es la mayor retrospectiva realizada en España hasta ahora, con materiales inéditos, sobre todo los recogidos en la sección de València, lugar de contrastes: dónde el artista triunfó y también fue represaliado. “España no conoce suficientemente la figura de Miguel de Molina. Era un artista poliédrico, un artista total, un avanzado en su época que además de cantar copla, abordaba todos los aspectos de sus espectáculos, el baile, la escenografía y hasta cuestiones de marketing”, ha apuntado su sobrino-nieto, que lleva más de dos décadas reuniendo todo este material.

La vicerrectora de Cultura y Sociedad, Ester Alba, ha apuntado que esta exposición se inscribe en un programa de exposiciones sobre el compromiso que la Universitat de València, como universidad pública, tiene con los derechos humanos, la igualdad, la justicia y la inclusión social. En total se realizarán cinco exposiciones en el marco del programa ‘El valor de la diversitat: art, restitució i memoria’. Y, en concreto, esta exposición reivindica una figura artística relevante del exilio republicano español, Miguel de Molina, periodo en el que la Universitat de València ha constituido una cátedra junto con el Ateneo Español de México, que reunió la semana pasada en La Nau en unas jornadas a medio centenar de personas, entre familiares de exiliados y especialistas procedentes de México y de la UV.

Más allá de la imagen en el mudo de la copla, muy presente en el imaginario colectivo, la originalidad de Miguel de Molina (Málaga, 1908 - Buenos Aires, 1993) radica en su concepción plural de la creación artística: Molina, cantante de coplas y bailarín del entonces llamado “arte gitano”, también imprimió su sello en toda la dimensión artística de sus espectáculos, al ser a la vez coreógrafo, escenógrafo, diseñador de vestuario y arreglista, y al controlar personalmente su producción y comercialización. Asimismo, su archivo revela que fue un poeta, novelista y diarista de una gran envergadura intelectual.

La exposición de materiales procedentes del legado de la Fundación Miguel de Molina (correspondencia, escritos, fotografías, partituras, vestuario escénico, diseños de escenografía) es un testimonio de la riqueza de su labor creativa y un homenaje a un artista reprimido por el régimen franquista por su orientación política y sexual.

Para ello, la muestra ofrece elementos de contextualización biográfica, artística e histórica del personaje. Prosigue con un recorrido por su trayectoria a través de numerosas piezas originales del legado (carteles de teatro y cine, figurines, la colección de blusas, trajes, botas y complementos que hicieron historia), que invitan a (re)descubrir las múltiples facetas creativas del artista (el Molina bailarín, escenógrafo, diseñador o actor), su intensa vida social y la admiración que suscitó entre sus contemporáneos (fotografías autografiadas, páginas enmarcadas del Libro de oro del artista).

Esta exposición está estructurada en siete secciones o áreas temáticas. La primera es ‘Vestuario de diseño’, que el propio artista confeccionaba como sus blusas y otras prendas de vestuario; la segunda sección se dedica a su labor en la escenografía, con el diseño de sus propios espectáculos. La tercera se dedica a Valencia, ciudad y provincia de contrastes para el artista ya que, en el año 30 triunfó, pero fue represaliado durante los años 39 y 40 (estuvo detenido en Buñol, ciudad de la que es hijo predilecto y tuvo una vinculación con Ontinyent, donde visitaba un hospital militar de mutilados de la guerra). Tras su prohibición a actuar por el régimen franquista, en el año 1942, se exilió a Argentina y, en el 57, regresa a Valencia y vuelve a triunfar. Su madre había fallecido diez años antes, en València, en 1947, en el piso de la calle Císcar 41 de València donde ella residía y mucho de este material se ve en esta sección.

En sus memorias escribió de València, que fue “posiblemente la ciudad de España a la que más debo artísticamente y donde se produciría mi verdadera consagración”. València fue el teatro de sus primeros éxitos, un refugio en momentos de desdicha, un punto de anclaje familiar y una fuente de inspiración artística, y Molina la homenajeó repetidas veces desde la distancia. Se dedica un espacio propio a este tema, con documentación variada expuesta en vitrinas, que completan la propuesta expositiva.

La cuarta sección se basa en el papel que Miguel de Molina tuvo en el cine, participando en diversos cortos y películas; la quinta destaca su papel como bailarín y coreógrafo. La sexta muestra los testimonios gráficos de una época, figuras con la que coincidió y que admiraba, entre los que destacan artistas como Lola Flores, Sara Montiel, Joan Manuel Serrat y el torero Manolete; en la séptima incorpora las hojas del que fue ‘Libro de Oro’ de Miguel de Molina,

en el que hay dedicatorias de poetas como Rafael Alberti (1902-1999, El Puerto de Santa María), quien le hizo un poema dibujado. También de otros autores como Javier López de la Serna y hasta en la primera página de ese libro hubo, en su momento, una firma de Federico García Lorca que, según relata Alejandro Sadade, “su tío se arrepintió de haber borrado con una cuchilla, aunque lo hizo siguiendo el consejo de personas cercanas, para no comprometer su seguridad durante la posguerra”. En la exposición, esa hoja ha sido montada en suspensión para que, al trasluz, pueda apreciarse que allí hubo una firma.

Esta exposición cuenta con la colaboración de la Generalitat Valenciana, Casa de Velázquez, Sorbonne Université, Université de Toulon y el Institut Universitaire de France.

València, a 30 de junio de 2025